

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).*

*Спеціальність – 281.*

*Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 11.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.17>**

**УДК 338.432:33.012.42**

*Р. М. Дмитренко,*

*к. е. н., старший викладач кафедри Адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, факультет Менеджменту та права,*

*Вінницький національний аграрний університет*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2461-5184>*

## **НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ**

*R. Dmitrenko,*

*PhD, Senior Lecturer of the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University*

## **DIRECTIONS OF IMPLEMENTATION OF THE STRATEGY OF STATE SUPPORT OF AGRICULTURAL BUSINESS**

*Зазначено, що з усього переліку заходів державного впливу, що застосовуються у світі та України щодо агробізнесу - державна підтримка особливо важлива у розвиток сільськогосподарської галузі. Таким чином, застосування різноманітних інструментів та методів економічного впливу на агробізнес дозволяє державі досягати певної мети в даній галузі.*

*Визначено, що підтримка аграрного бізнесу повинна здійснюватися на всіх рівнях державного управління за рахунок коштів, що виділяються з державного бюджету, з регіональних та місцевих бюджетів, коштів, що одержуються за рахунок податкових відрахувань від сільськогосподарських підприємств та компаній, а також від національних та міжнародних транзакцій, пов'язаних із продукцією сільського господарства, а також за рахунок пільгових кредитів, що видаються банками за підтримки держави. Кінцеве рішення про те, які кошти використовуватиме для підтримки аграрного бізнесу, залежить від економічних, соціальних та політичних умов у країні, а також від пріоритетів розвитку держави. Однак важливо, щоб державна підтримка була ефективною, цілеспрямованою та прозорою, заснованою на наукових дослідженнях і в результаті призводила до підвищення рівня життя сільських мешканців та сталого розвитку сільських територій по всій країні, а не була заснована на лобіюванні інтересів окремих сільськогосподарських компаній чи групи великих холдингів.*

*Встановлено, що у рамках економічної політики реалізуються два напрями аграрної політики. Перший полягає у вирішенні короткострокових завдань, їх ще можна назвати тактичними, у тому числі щодо стабілізації доходів сільськогосподарських виробників, підтримки цінових рівнів та зниження ризиків, пов'язаних із непередбачуваними ринковими умовами. Ці завдання вирішуються за допомогою різних механізмів підтримки, таких як надання державних субсидій, програм пільгового кредитування та інших заходів. Також серед заходів є допомога з утримання цін на вироблені сільськогосподарські продукти на рівні, який забезпечить дохідність для сільськогосподарських виробників та збереження виробництва. При цьому важливо враховувати, що короткострокові тактичні заходи не можуть бути довгостроковим вирішенням проблем сільського господарства та потребують сумісності із довгостроковою стратегією розвитку цієї галузі. Другий напрямок пов'язаний із вирішенням довгострокових завдань, пов'язаних переважно з техніко-економічним розвитком аграрного бізнесу, що визначає його стратегічний розвиток.*

*Визначено такі причини, що стимулюють стратегічний розвиток: збільшення продуктивності сільськогосподарського сектора; скорочення витрат виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності використання ресурсів; покращення якості продукції; розвиток інфраструктури у сільській місцевості; сприяння взаємодії сільськогосподарських виробників на міжнародному рівні; розвиток технічної бази.*

*It is noted that from the entire list of measures of state influence applied in the world and in Ukraine in relation to agribusiness, state support is particularly important in the development of the agricultural industry. Thus, the use of various tools and methods of economic influence on agribusiness allows the state to achieve a certain goal in this field.*

*It was determined that the support of agrarian business should be carried out at all levels of state administration at the expense of funds allocated from the state budget, from regional and local budgets, funds received at the expense of tax deductions from agricultural enterprises and companies, as well as from national and international transactions , related to agricultural products, as well as at the expense of preferential loans issued by banks with the support of the state. The final decision on which funds will be used to support agrarian business depends on the economic, social and political conditions in the country, as well as on the state's development priorities. However, it is important that government support is effective, targeted and transparent, based on scientific research and, as a result, leads to an increase in the living standards of rural residents and sustainable development of rural areas throughout the country, and is not based on lobbying the interests of individual agricultural companies or a group of large holdings .*

*It has been established that two directions of agrarian policy are implemented within the framework of economic policy. The first consists in solving short-term tasks, they can also be called tactical, including stabilization of incomes of agricultural producers, support of price levels and reduction of risks associated with unpredictable market conditions. These tasks are solved with the help of various support mechanisms,*

*such as the provision of state subsidies, soft credit programs and other measures. Also among the measures is assistance in maintaining the prices of produced agricultural products at a level that will ensure profitability for agricultural producers and the preservation of production. At the same time, it is important to take into account that short-term tactical measures cannot be a long-term solution to the problems of agriculture and require compatibility with the long-term development strategy of this industry. The second direction is related to the solution of long-term tasks, mainly related to the technical and economic development of agrarian business, which determines its strategic development.*

*The following reasons have been identified that stimulate strategic development: increasing the productivity of the agricultural sector; reduction of costs of production of agricultural products, improvement of efficiency of use of resources; improvement of product quality; infrastructure development in rural areas; promotion of interaction of agricultural producers at the international level; development of the technical base.*

***Ключові слова:*** *аграрний бізнес, державна підтримка, стратегія розвитку агробізнесу, сільське господарство.*

***Keywords:*** *agrarian business, state support, agribusiness development strategy, agriculture.*

***Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.***

Фактично – аграрний бізнес - це ідеальний об'єкт для дослідження державної економічної політики, оскільки тут є найповніший перелік елементів, заходів, механізмів. Розвиток сільського господарства робить значний внесок у стабільне економічне зростання та соціальне благополуччя. Розвиток та підтримка аграрного бізнесу дозволить створити робочі місця та покращувати економічну ситуацію на селі, де часто страждають від відсутності достатньої зайнятості та економічної активності. Крім того, агробізнес здатний забезпечити безпеку щодо забезпечення

продовольством країни та знизити залежність від імпорту продуктів харчування. Підтримка розвитку агробізнесу також може сприяти розвитку інновацій та нових технологій, що може призвести до збільшення продуктивності праці та покращення якості продукції.

### ***Аналіз останніх досліджень і публікацій.***

Проблема вдосконалення системи державного регулювання економіки АПК досліджується не вперше. Вивченням цього питання займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених.

Інтерес до питань державного регулювання розвитку аграрного бізнесу став особливо актуальним у першій половині 20 століття, і відтоді перебуває в центрі уваги наукової науки. Хоча багато питань, пов'язаних з державним регулюванням соціально-економічних процесів, було поставлено ще в працях класиків економічної теорії А. Сміта, Д. Рікардо. У минулому столітті значний внесок у розробку цих питань зробили такі вчені як Дж. М. Кейнс, М. Фрідмен, П. Самуельсон, Дж. Гелбрейт та ін.

У нашій країні питанням реалізації стратегії державної підтримки аграрного бізнесу присвячені наукові роботи О.М. Бородіної, Я.М. Гадзало, С.В. Киризяка, Ю.Я. Лузана, О.М. Могильного та ін.

Разом з тим, незважаючи на важливість та цінність проведених досліджень, нині немає чіткої стратегії державної підтримки аграрного бізнесу в сучасних умовах господарювання.

***Формулювання цілей статті (постановка завдання).*** Провести аналіз та визначити напрями реалізації стратегії державної підтримки аграрного бізнесу.

### ***Виклад основного матеріалу дослідження.***

Однак, незважаючи на підтримку аграрного бізнесу з боку держави, він зазнає значних витрат, пов'язаних з розвитком сільського господарства. Сільськогосподарські виробники, закупаючи такі товари, як горючі та мастильні матеріали, будівельні матеріали та товари хімічної промисловості, створюють на них

підвищений попит. Близько 20% внутрішнього попиту на відповідні категорії товарів формує сільське господарство. У цьому агробізнес характеризується високим рівнем конкуренції, що дозволяє встановлювати такі ціни товари власного виробництва, які б покрили всі витрати.

З усього переліку заходів державного впливу, що застосовуються у світі та України щодо агробізнесу - державна підтримка особливо важлива у розвиток сільськогосподарської галузі. Таким чином, застосування різноманітних інструментів та методів економічного впливу на агробізнес дозволяє державі досягати певної мети в даній галузі.

Вітчизняні вчені та дослідники розуміють державну підтримку як комплекс заходів державної аграрної політики, спрямований на надання фінансової допомоги, субсидій, податкових пільг, створення програм розвитку агробізнесу, а також навчання та консультування керівників та працівників господарств [1].

Держава має підтримувати агробізнес країни з кількох причин:

1. Забезпечення економічного зростання. Агробізнес є однією з ключових галузей економіки багатьох країн. Підтримка агробізнесу допомагає створювати робочі місця, збільшувати експорт та покращувати економічну ситуацію в країні.

2. Забезпечення продовольчої безпеки. Підтримка агробізнесу може забезпечити безпеку продовольства в країні та знизити залежність від імпорту продуктів харчування.

3. Розвиток інновацій та нових технологій. Підтримка агробізнесу може сприяти розвитку інновацій та нових технологій у цій галузі, що може призвести до збільшення продуктивності праці та покращення якості продукції.

4. Досягнення соціального благополуччя. Агробізнес є важливим джерелом прибутків для багатьох сільських жителів. Підтримка агробізнесу допомагає зберігати традиційний спосіб життя та культуру сільської місцевості, а також забезпечувати соціальне благополуччя на селі, яке часто страждає від відсутності достатньої зайнятості та економічної активності.

5. Забезпечення екологічної стійкості. Агробізнес може мати значний вплив на довкілля. Підтримка агробізнесу допомагає знизити несприятливий вплив на природу та забезпечити стійке використання її ресурсів.

Таким чином, державна підтримка аграрного бізнесу є системою заходів і дій держави, спрямованих на підтримку та розвиток аграрного сектору економіки. Підтримка здійснюється за допомогою різних інструментів, таких як субсидії, кредитування, податкові пільги, регулювання цін та тарифів, підтримка наукових досліджень та розвиток інфраструктури для забезпечення стабільного функціонування виробництва [2].

Для досягнення цих завдань держава має зосередити свої зусилля на наступних напрямках діяльності:

1. Удосконалення державної аграрної політики та відповідних законодавчих нормативних актів необхідні для своєчасного реагування на зміну всередині країни та на міжнародній арені задля забезпечення розвитку сільського господарства, аграрного бізнесу, інститутів, сфери функціонування, ринків збуту.

2. Підтримка розвитку інновацій та технологій необхідних для збільшення обсягів виробництва, забезпечення їх якості та економічної ефективності. Заходи, що стосуються розробки та впровадження новітньої техніки, продуктивних та безпечних сортів, агрохімії, досягнень генетики та селекції, а також заходів у галузі меліорації – все це має бути у центрі уваги державної аграрної політики. Особливу мету на сучасному етапі мають зайняти цифрові технології, які дозволяють підвищити конкурентоспроможність вітчизняних сільськогосподарських виробників і стати в один ряд з розвиненими країнами за рівнем впровадження технологій. Впровадження технологій сприяє зниженню витрат і витрат за забезпечення виробництва у довгостроковій перспективі.

3. Підтримка та розвиток єдиного економічного простору всередині країни, необхідне забезпечення рівних умов конкуренції між сільгоспвиробниками з різних регіонів. Це дозволяє усунути відмінності у податковій, митній політиці та інших

сферах для виробників, які бажають вийти на ринок ближнього та далекого зарубіжжя. Крім того, єдиний економічний простір сприяє більш ефективному використанню ресурсів та підвищенню продуктивності сільського господарства загалом.

4. Формування єдиного інформаційного простору та інформаційного забезпечення. Це необхідно для обміну інформацією між сільгоспвиробниками, дослідницькими інститутами, органами публічного управління та іншими учасниками ринку. Це дозволяє скоротити час та витрати на пошук та отримання необхідної інформації, покращити якість прийнятих рішень, підвищити ефективність використання ресурсів та покращити якість продукції.

5. Формування ринкової та соціальної інфраструктури. Це необхідно для створення умов для розвитку аграрного бізнесу та підвищення його ефективності. Ринкова інфраструктура забезпечує функціонування ринку, стимулює конкуренцію, забезпечує доступність фінансових ресурсів, інвестицій та технологій для сільгоспвиробників. Соціальна інфраструктура включає освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та інші види підтримки для сільгоспвиробників та їх сімей. Розвиток ринкової та соціальної інфраструктури сприяє покращенню життя сільського населення, розвитку малого та середнього бізнесу, збільшенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя населення в цілому.

6. Встановлення достатнього рівня доходів працівників сільського господарства. Це необхідно через те, що сільське господарство є основним джерелом зайнятості на селі та через низьку оплату праці в цій сфері працівники змушені мігрувати до міст у пошуках вищої оплати праці та кращого рівня життя.

Ми вважаємо, що вирішення зазначених завдань є необхідною умовою для ефективної роботи та стабільного розвитку аграрного бізнесу, а також досягнення поставленої мети.

Однак, у зв'язку зі специфікою сільського господарства різні форми державної підтримки цієї галузі економіки застосовуються в залежності від поставлених цілей. У



сучасній економічній літературі ці заходи зазвичай класифікуються за цільовою ознакою. Виділимо основні з них:

1. Надання державних пільг та субсидій для сільськогосподарських товаровиробників. Серед таких виплат можуть бути виплати для компенсації збитків від стихійних лих або скорочення посівних площ тощо.

2. Надання впливу на ринок аграрної продукції за допомогою податкової, дотаційної, імпоротно-експортної та цінової політики.

3. Компенсація витрат на техніко-технологічні витрати.

4. Розробка програм та засобів для розвитку ринку сільськогосподарської продукції. Серед заходів, зазначених у програмах розвитку агробізнесу, використовуються субсидії на перевезення продукції та ін.

5. Розвиток виробничої інфраструктури. Цей захід реалізується через надання коштів для будівництва та модернізації виробничих приміщень, що дозволить збільшити якість та результативність виробництва. Також держава надає фінансову підтримку для рекультивації земель та відновлення їхньої родючості.

6. Надання бюджетних послуг, серед яких фінансування діяльності апарату управління та всіх підвідомчих структур усіх рівнів в аграрній сфері, фінансування діяльності контрольних та наглядових органів, у тому числі тих, які здійснюють профілактичний та ветеринарний контроль. Також держава надає кошти для забезпечення моніторингу цін на аграрних ринках та створення центрів з інформування сільськогосподарських виробників.

Ще одним заходом державної підтримки є надання допомоги у технічному забезпеченості сільськогосподарських підприємств, зокрема через лізинг. Лізинг визначається як метод довгострокової оренди майна з наступним викупом. Лізинг може застосовуватися для оренди різних активів, включаючи автомобілі, виробниче обладнання, нерухомість та інше.

Таким чином, підтримка аграрного бізнесу повинна здійснюватися на всіх рівнях державного управління за рахунок коштів, що виділяються з державного бюджету, з

регіональних та місцевих бюджетів, коштів, що одержуються за рахунок податкових відрахувань від сільськогосподарських підприємств та компаній, а також від національних та міжнародних транзакцій, пов'язаних із продукцією сільського господарства, а також за рахунок пільгових кредитів, що видаються банками за підтримки держави. Кінцеве рішення про те, які кошти використовуватиме для підтримки аграрного бізнесу, залежить від економічних, соціальних та політичних умов у країні, а також від пріоритетів розвитку держави. Однак важливо, щоб державна підтримка була ефективною, цілеспрямованою та прозорою, заснованою на наукових дослідженнях і в результаті призводила до підвищення рівня життя сільських мешканців та сталого розвитку сільських територій по всій країні, а не була заснована на лобіюванні інтересів окремих сільськогосподарських компаній чи групи великих холдингів.

Участь держави у міжнародних організаціях є важливим чинником щодо основних контурів державної аграрної політики. У цій галузі діють міжнародні правила, які можуть вплинути на розвиток внутрішньої політики кожної країни, регіонів. Особливо актуально це для країн, які входять до Світової організації торгівлі (СОТ), оскільки дана організація пред'являє конкретні вимоги до країн-учасниць, у тому числі в сільськогосподарській галузі.

Відповідно до правил СОТ виділяють такі напрямки діяльності, які враховуються і в рамках економічної політики:

1. Заходи "жовтого ящика". Спочатку, це зобов'язання, які приймаються країнами, що вступають до Світової організації торгівлі (СОТ) щодо обмеження державної підтримки сільського господарства з метою зниження спотворень у торгівлі. Ці заходи включають застосування різних форм бюджетних трансфертів, які стимулюють виробництво сільськогосподарської продукції, але можуть спотворювати конкуренцію і торгівлю, а також збільшувати ціни на продукцію.

Заходи «жовтої скриньки» обмежують державну підтримку в цій галузі, щоб знизити спотворення торгівлі та забезпечити більш відкритий та справедливий

міжнародний ринок. Серед таких заходів є субсидії на виробничі витрати, виплати, засновані на розмірах площі сільськогосподарських угідь або чисельності худоби, а також цінову підтримку. Ці заходи обмежуються певними лімітами кожної країни, на яку вони застосовні.

2. Заходи «зеленого ящика». Це заходи державної підтримки сільського господарства, які не вважаються такими, що спотворюють конкуренцію і можуть застосовуватися без обмежень відповідно до правил Світової організації торгівлі (СОТ). Ці заходи включають програми державної підтримки щодо зниження впливу сільськогосподарських виробників на навколишнє середовище і збереження природних ресурсів.

Заходи «зеленої скриньки» включають програми зі збереження ґрунту, лісів, водних ресурсів, громадської інфраструктури та заходи щодо боротьби із забрудненням навколишнього середовища та кліматичних змін. Також це заходи щодо надання допомоги у наукових дослідженнях, підготовці та підвищенні кваліфікації співробітників, консультування та інформування, допомога з розвитком інфраструктури, забезпечення контролю якості продукції та маркетингові послуги. Ці заходи заохочують та підтримують стійкість та турботу про природу та можуть сприяти розвитку екологічно чистих та стійких сільськогосподарських систем.

3. Заходи «блакитної скриньки» Це механізми регулювання державної підтримки сільського господарства СОТ, призначені для забезпечення безпеки продовольчих запасів та захисту національних соціально-економічних інтересів. Ці заходи дозволяють державам підтримувати певний рівень запасів сільськогосподарської продукції, щоб забезпечити національну безпеку у разі нестачі продовольства. Заходи «блакитної скриньки» також можуть застосовуватися для підтримки малозабезпечених верств населення та реалізації зоотехнічних програм. Серед них державні програми створення запасів сільськогосподарської продукції та програми продовольчої допомоги. Однак, подібно до заходів «жовтої скриньки», заходи

«блакитної скриньки» зазнають певних обмежень та умов, щоб уникнути можливих спотворень конкуренції на міжнародному ринку.

Крім представлених комплексів заходів, Світова організація торгівлі встановила критерії для визначення мінімального обсягу державної підтримки. Одним із таких критеріїв є критерій «De minimis», який визначає мінімальний рівень державної підтримки, який не є спотворенням конкуренції на міжнародному ринку.

Відповідно до цього критерію, підтримка у розмірі не більше 5% (для країн, що розвиваються - 10%) вартості свого річного виробництва сільськогосподарської продукції не вважається спотворенням конкуренції і не підлягає регулюванню СОТ. Таким чином, держави мають певну гнучкість у встановленні своїх національних програм державної підтримки, що не перевищують цього граничного значення.

У той же час, критерій «De minimis» є лише одним із багатьох критеріїв, які використовуються СОТ, для визначення рівня державної підтримки, та застосовується не для всіх форм підтримки. Наприклад, заходи щодо створення запасів сільськогосподарської продукції та програми цінової підтримки мають суворіші обмеження.

Вимоги Світової організації торгівлі (СОТ) відіграють важливу роль у вдосконаленні системи державного регулювання агробізнесу.

Вони являють собою певні рамки та правила, які дозволяють державам розвивати національні стратегії та програми підтримки сільського господарства та продовольчої безпеки, при цьому обмежуючи їх вплив на міжнародний ринок.

Якщо глянути укрупнено, у рамках економічної політики реалізуються два напрями аграрної політики. Перший полягає у вирішенні короткострокових завдань, їх ще можна назвати тактичними, у тому числі щодо стабілізації доходів сільськогосподарських виробників, підтримки цінових рівнів та зниження ризиків, пов'язаних із непередбачуваними ринковими умовами. Ці завдання вирішуються за допомогою різних механізмів підтримки, таких як надання державних субсидій, програм пільгового кредитування та інших заходів. Також серед заходів є допомога з

утримання цін на вироблені сільськогосподарські продукти на рівні, який забезпечить дохідність для сільськогосподарських виробників та збереження виробництва. При цьому важливо враховувати, що короткострокові тактичні заходи не можуть бути довгостроковим вирішенням проблем сільського господарства та потребують сумісності із довгостроковою стратегією розвитку цієї галузі.

Другий напрямок пов'язаний із вирішенням довгострокових завдань, пов'язаних переважно з техніко-економічним розвитком аграрного бізнесу, що визначає його стратегічний розвиток. Це важливо з таких причин:

1. Необхідно збільшувати продуктивність сільськогосподарського сектора. Розвиток техніко-економічного потенціалу дає змогу підвищити продуктивність агровиробництва. Як раніше зазначалося, впровадження нових технологій, сортових та гібридних культур, сучасних методів обробки ґрунтів, безпечна агрохімія, поліпшення умов утримання та годування тварин, генетика та селекція, автоматизація виробничих процесів, цифрові технології, меліорація та інші заходи можуть значно збільшити вихід продукції на одиницю землі та витраченої праці. Це створює суттєві переваги у конкурентній боротьбі, у т.ч. на зовнішньому ринку, враховуючи зростаючий попит на продовольство у перспективних економіках Азії, Африки та інших регіонів.

2. Важливо скорочувати витрати виробництва сільськогосподарської продукції, підвищити ефективність використання ресурсів, зокрема за рахунок навчання, тиражування найкращих практик, раціоналізаторських рішень.

3. Важливо покращувати якість продукції. Розвиток техніко-економічного потенціалу також дозволяє покращити якість продукції та нарощувати частку, як заведено говорити, еко-, біо-, органічної продукції, що має важливе значення для експортної діяльності та конкурентоспроможності на ринку, а також для здоров'я громадян усередині країни.

4. Необхідно розвивати інфраструктуру у сільській місцевості, включаючи дорожню інфраструктуру, системи водопостачання тощо, що дозволить підвищити

ефективність роботи сільгоспвиробників та полегшити доступ населення до продуктів сільського господарства.

5. Необхідно сприяти взаємодії сільськогосподарських виробників на міжнародному рівні, налагодженню експортного потенціалу, обміну досвідом та технологіями.

6. Розвиток технічної бази дозволяє використовувати більш екологічно безпечні та ресурсозберігаючі технології виробництва. Використання нових методів обробки ґрунту та поливу, переробки відходів, використання енергозберігаючих та продуктивних систем, у тому числі нових джерел енергії, може значно знизити негативний вплив сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище та підвищити екологічну обстановку в аграрному секторі, створити умови для збереження екосистем та агроландшафтів, як базису благополуччя наступних поколінь громадян.

### ***Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.***

Вирішення цих довгострокових, стратегічних завдань щодо розвитку агробізнесу є важливим кроком для створення сталої та процвітаючої галузі сільського господарства в майбутньому та мають стимулюватися наступними формами державної підтримки аграрного бізнесу, що входять до системи державно-економічної політики. Їх можна класифікувати так:

1. Фінансова підтримка та компенсації, у тому числі через надання субсидій та грантів, податкових пільг, виплат компенсацій за стихійні лиха та ін.

2. Регулювання цін та ринків, у тому числі через державні закупівлі, підтримку цін на сільськогосподарську продукцію, регулювання обсягу імпорту та ін.

3. Розвиток інфраструктури, у тому числі через надання землі та нерухомості, розвиток логістичних центрів, розвиток наукових та освітніх центрів та ін.

4. Правова підтримка через розробку законів та програм розвитку та інш.

5. Підтримка розвитку малих та кооперативних сільськогосподарських підприємств, забезпечення сталого розвитку сільських територій та ін.

## **Література**

1. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Сучасні виклики модернізації аграрної політики України. Вісник аграрної науки. 2017. № 4. С. 9-22.
2. Бородіна О.М., Киристюк С.В. Інституційні засади змін державної підтримки аграрного сектора України відповідно до вимог СОТ. Економіка і прогнозування. 2017. № 8. С. 87-105.
3. Бородіна О.М., Могильний О.М. Коригування політики державної підтримки сільського господарства України. Економіка АПК. 2017. № 6. С. 55-61.

## **References**

1. Gadzalo, Y.M. and Luzan, Y.Ya., (2017), "Modern challenges of modernization of agrarian policy of Ukraine", Visnyk ahrarnoyi nauky, vol. 4, pp. 9-22.
2. Borodina, O.M. and Kirizyuk, S.V., (2017), "Institutional principles of changes in state support of the agricultural sector of Ukraine in accordance with WTO requirements", Ekonomika i prohnouzuvannia, vol. 8, pp. 87-105.
3. Borodina, O.M. and Mohylnyi, O.M., (2017), "Adjustment of the policy of state support for agriculture of Ukraine", Ekonomika APK, vol. 6, pp. 55-61.

*Стаття надійшла до редакції 10.11.2024 р.*